

Nr 14.

Utlåtande med anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till stipendier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln hemställt, att riksdagen måtte anvisa, bland annat,

till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Stipendier ett reservationsanslag av 39 800 kronor (punkten 23, s. 56—58),

till Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Stipendier m. m. ett anslag av 11 500 kronor (punkten 34, s. 89—90),

till Veterinärhögskolan: Stipendier ett anslag av 36 400 kronor (punkten 68, s. 160—161), samt

till Skogshögskolan: Stipendier ett anslag av 34 700 kronor (punkten 169, s. 335).

I samband med dessa anslagspunkter har utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 123 av herr *Osvald m. fl.* och II: 168 av herr *Helén m. fl.*, vari hemställts,

att till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Elevstipendier för budgetåret 1954/55 anvisas ett belopp av $27 \times 1\,416 = 38\,232$ kronor,

att till Veterinärhögskolan: Elevstipendier för budgetåret 1954/55 anvisas ett belopp av $20 \times 1\,416 = 28\,320$ kronor,

att till Skogshögskolan: Elevstipendier för budgetåret 1954/55 anvisas ett belopp av $10 \times 1\,416 = 14\,160$ kronor, jämte följande belopp till naturastipendier $8 \times 1\,416 = 11\,328$ kronor, samt

att Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Elevstipendier för budgetåret 1954/55 anvisas ett belopp av $4 \times 1\,416 = 5\,664$ kronor.

Beträffande de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har remissyttranden avgivits av styrelserna för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut, veterinärhögskolan samt Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut ävensom av garantilånenämnden. Vid remissyttrandena har fogats särskilda yttranden av lantbrukshögskolans och veterinärhögskolans lärarkollegier och Veterinärmedicinska föreningen samt skogshögskolans lärarråd ävensom av statsstipendienämnderna i Uppsala, Lund och Stockholm.

1:0) Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Stipendier.

En vid utgången av budgetåret 1952/53 å anslaget befintlig reservation till ett belopp av 15 825 kronor är i sin helhet disponerad.

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget avses 9 000 kronor för tre licentiandstipendier å 3 000 kronor, 6 000 kronor för ett doktorandstipendium å samma belopp samt 24 800 kronor för 27 elevstipendier å 920 kronor.

Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har hemställt, att anslaget skall höjas med 12 000 kronor till 51 800 kronor. Yrkan- det innefattar en utökning med ett doktorandstipendium och två licentiandstipendier. Såsom skäl för förslaget anför högskolestyrelsen, att det nuvarande antalet stipendier icke varit tillräckligt för alla de kvalificerade sökande som anmält sig. Beträffande storleken av de olika stipendierna förutsätter högskolestyrelsen att dessa, om motsvarande stipendier vid universiteten höjes, skall uppräknas i samma grad.

I detta sammanhang har departementschefen anmält ett av *Sveriges för- enade studentkårer* den 7 september 1953 avgivet förslag angående ökade anslag till stipendier m. m. Såvitt angår nionde huvudtiteln innebär förslaget en förstärkning av kontantstipendierna vid lantbruks-, skogs- och veterinärlantbrukshögskolorna samt vid den högre mejerikursen vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut i enlighet med de grunder, som närmare anges i förslaget. Kostnaderna för dettas genomförande, såvitt nu är i fråga, har beräknats till respektive 52 000, 54 000, 40 000 samt 4 000 kronor, eller sålunda till sammanlagt 150 000 kronor. I anslutning härtill har studentkå- rerna begärt ett anslag å sagda belopp för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln.

Departementschefen har anfört följande.

»Vad först angår högskolestyrelsens framställning delar jag styrelsens uppfattning, att antalet doktorand- och licentiandstipendier är väl lågt, sär- skilt i betraktande av den utbyggnad av högskolan, som genomförts under senare år. Jag anser dock, att frågan om att inrätta nya dylika stipendier kan uppskjutas ytterligare någon tid.

Jag torde härefter få behandla studentkårens förslag. Såsom framgår av det föregående innebär detta förslag en betydande ökning av medelsan- visningen till kontantstipendier vid de tre högskolorna på jordbrukets om- råde samt vid Alnarpsinstitutet. Ökningen avser främst att möjliggöra en uppräkning av medelsanvisningen till elevstipendier till i stort sett det dubbla beloppet. Däremot tager förslaget icke ställning till frågan om hur många dylika stipendier som bör utgå, även om medelsberäkningen i ett par fall bygger på vissa ändringar härvidlag.

Med anledning av förevarande förslag vill jag framhålla, att jag med hänsyn till de ökade levnadskostnaderna anser en höjning av stipendiebe- loppet i och för sig önskvärd. I rådande statsfinansiella läge är jag emel-

lertid icke beredd att nu förorda någon uppräknig av dessa belopp. Vad härefter angår antalet elevstipendier, synes enligt min mening den nuvarande avvägningen lämplig, varför ej heller i detta hänseende någon ändring torde böra ske. Studentkårens förslag torde sålunda enligt min mening icke böra föranleda någon åtgärd, såvitt gäller jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Vad jag anfört i det föregående skulle alltså leda till att ifrågavarande anslag kan uppföras med oförändrat belopp av 39 800 kronor.»

Lantbrukshögskolans styrelse och *lärarkollegium* har i sina yttranden — under framhållande av att de ansåg som självklart att stipendierna åt de studerande vid högskolan och övriga i motionerna nämnda läroanstalter uppräknades efter samma principer som universitetens statsstipendier — tillstyrkt att stipendier vid de ifrågavarande läroanstalterna skall för budgetåret 1954/55 anvisas med i motionerna föreslagna belopp.

Skogshögskolans lärarråd har i sitt yttrande anfört i huvudsak följande.

Vid skogshögskolan såväl som vid våra svenska universitet och högskolor i allmänhet är de studerande i mycket stor utsträckning hänvisade till att leva på lån under studietiden. För att premiera de dugligaste bland de mest behövande har statsstipendier, naturastipendier och elevstipendier inrättats, och detta är en väg som säkerligen måste utbyggas alltmer, så snart som det finansiella läget gör det möjligt.

Det är påtagligt att jordbrukets högskolor ej bör sättas i efterhand jämfört med universiteten. Motionärerna har också i detta sammanhang pekat på den extra prestation i form av förpraktik, som studerande vid dessa fackhögskolor måste fylla före inträdet vid högskolorna. Den kompensation för fallande penningvärde, som kommer universitetens studenter till godo, bör uppenbarligen också tillämpas i fråga om jordbrukets högskolor. Därvid torde emellertid böra beaktas, att då stipendiernas grundbelopp vid dessa är lägre än vid universiteten, hänsyn tages härtill på sådant sätt, att alla högskolorna uppnår paritet.

Skogshögskolans styrelse har i sitt yttrande anslutit sig till lärarrådets uppfattning. Det förhållandet att studerande vid de under jordbruksdepartementet sorterande högskolorna i regel fått nedlägga betydligt större kostnader på sin utbildning än universitetens studenter före de akademiska studiernas början, understryker enligt styrelsen kravet på att dessa fackhögskolors stipendier icke skall stå universitetens efter i storlek.

Veterinärhögskolans styrelse och *lärarkollegium* har i sina yttranden tillstyrkt, att den i motionerna föreslagna uppräknigen av elevstipendierna, motsvarande de fördyrade levnadskostnaderna, kommer till stånd. I särskilt till högskolestyrelsen avgivet yttrande har *Veterinärmedicinska föreningen* uttalat, att studentkåren helt och oreserverat tillstyrker motionerna.

Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har i sitt yttrande anfört i huvudsak följande.

De elevstipendier, som stadgeenligt står till institutets förfogande för utdelning till behövande ordinarie elever i högre mejeri- och högre trädgårdskursen och vilkas belopp för närvarande uppgår till 920 kronor för stipen-

dium, förslår med nuvarande kostnader icke på långa vägar till täckande av elevernas utgifter för bostad och kost. Eleverna i högre mejeri- och högre trädgårdskursen har hittills i mycket stor utsträckning kommit från familjer, som tillhör tämligen låga inkomstgrupper. Redan i statsverkspropositionen har av departementschefen en höjning av elevstipendiebeloppet angivits som önskvärd. Styrelsen anser det i hög grad berättigat och önskvärt att den höjning, som anges i motionerna, kommer till stånd, och instämmer därför i motionärernas yrkande.

I ett till garantilånenämnden avgivet yttrande har *statsstipendienämnden i Uppsala* framhållit i huvudsak följande.

Nämnden tillstyrker den föreslagna höjningen. En uppräknig av dessa stipendier — vilka för budgetåret 1946/47 fastställdes till 800 kronor — med hänsyn tagen till de ökade levnadskostnaderna, i analogi med höjning av kostnaden för det individuella statliga naturastipendiet för universitetsstuderande, som automatiskt skett under de senaste åren, synes nämnden utgöra ett synnerligen rimligt minimikrav.

Den föreslagna höjningen till 1 416 kr. grundas på beräkningar rörande genomsnittliga kostnaden för statsstipendium vid Uppsala universitet under budgetåren 1946/47—1953/54.

Beträffande dessa beräkningar framhåller nämnden att summan för 1953/54 — 2 180 kr. — utgör ett kalkylerat belopp med hänsyn tagen till förändringar i kostnaderna och till förlängningen av stipendietiden från åtta till nio månader. Beloppet sammanfaller ungefärligen med den normalkostnad för helt och till fullo utnyttjat stipendium med vilken nämnden kalkylerat för 1953/54, d. v. s. 2 115 kronor. Siffrorna för 1946/47—1952/53 återgår däremot på den faktiskt utnyttjade genomsnittliga stipendiesumman per läsår, vilken påverkas av tillfälliga studieavbrott, av den relativa fördelningen mellan hela, enbart bostads- och enbart koststipendier samt antalet hemmaboende stipendiater.

Om man även för föregående år räknar med normalkostnaden för helt stipendium erhålles följande serie:

1946/47.....	1 320: —	165: —	per månad
1947/48.....	1 320: —	165: —	» »
1948/49.....	1 360: —	170: —	» »
1949/50.....	1 400: —	175: —	» »
1950/51.....	1 400: —	175: —	» »
1951/52.....	1 600: —	200: —	» »
1952/53.....	1 880: —	235: —	» »
1953/54.....	2 115: —	235: —	» »

Förhållandet mellan 1953/54 års belopp och 1946/47 års blir då 1,6 i stället för det av motionärerna beräknade 1,77.

Statsstipendienämnden i Lund har anfört bland annat följande.

Statsstipendienämnden i Lund önskar för sin del avge yttrande över den del av förslaget, som gäller elevstipendier till Alnarps mejeri- och trädgårdsinstitut. Nämnden tillstyrker att stipendiebeloppen uppräknas och utgår med en summa, som beräknas stå i paritet med de statsstipendier, vilka utgår vid universiteten m. fl. läroanstalter. Vid beräkningen av det belopp, som enligt dessa förutsättningar skall anses skäligt, kommer nämnden dock till andra siffror än de i motionerna föreslagna.

Motionärerna föreslår att läsåret 1946/47, då en höjning av ifrågavarande

kontantstipendier ägde rum, tages till basår, och att en höjning av beloppet skall ske motsvarande den uppräknings av realvärdet av statsstipendium, som sedan dess skett i Uppsala. Nämnden önskar för sin del icke närmare diskutera om dessa utgångspunkter är de rimligaste. Under förutsättning av att de tillämpas synes emellertid relationstalet 177, hämtat från de kalkylerade utgifterna för statsstipendium i Uppsala för läsåret 1953/54, vara för högt. Siffran 2 180 torde gälla en kalkylerad högsta summa per stipendium. Motionärerna påpekar att stipendietiden fr. o. m. läsåret 1953/54 ökats från åtta till nio månader. Statuterna föreskriver emellertid att »stipendieförmånerna utgår i allmänhet endast under den tid, läsåret omfattar vid stipendiatens läroanstalt» och att de »må i intet fall tillgodonjutas under längre tid än sammanlagt nio månader». Det torde vara rimligare att räkna relationstalet efter en stipendietid av åtta månader, och att till det belopp som uträknas på grundval av en så erhållen koefficient lägga en summa, som kan anses svara mot den tid över åtta månader, som stipendieförmånerna vid universiteten m. fl. läroanstalter genomsnittligt utnyttjas. Koefficienten som kommer i fråga är 157, och med en rimlig uppräknings av beloppet nås siffran 1 300 kr. Nämnden föreslår att höjningen av elevstipendierna, i den mån en sådan bör utgå till i motionen uppräknade läroanstalter, utgår med denna summa.

Statsstipendienämnden i Stockholm har framhållit i huvudsak följande.

Motionärerna syftar till en uppräknings av elevstipendierna vid lantbruks-högskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan med hänsyn till de ökade levnadskostnaderna under framhållande av att en sådan uppräknings automatiskt skett i fråga om statsstipendierna, vilka utgår in natura.

Till det sistnämnda vill nämnden endast göra den anmärkningen, att det enskilda naturastipendiet visserligen är indexskyddat men att antalet stipendier vid oförändrad anslagssumma minskas allteftersom penningvärdet faller. Med kontantstipendierna förhåller det sig tvärtom: antalet är oförändrat men det enskilda stipendiets köpkraft minskas.

I likhet med motionärerna anser nämnden, att en reduktion av studie-stipendiernas realvärde icke bör ske och tillstyrker därför en uppräknings av ifrågavarande elevstipendier med hänsyn till penningvärdets fall. Beträffande storleken av uppräknings vill nämnden dock ifrågasätta huruvida relationstalet för budgetåret 1953/54 enligt tabellen i motionen bör läggas till grund för uppräknings eftersom naturastipendiernas värde för nämnda budgetår endast är kalkylerat och skiljer sig — såsom framgår av tabellen — högst väsentligt från det verkliga värdet närmast föregående budgetår.

Med anledning av den av garantilånenämnden begärda kontrollen av motionärernas beräkning av stipendiebeloppet vill nämnden vitsorda, att de i tabellen i motionen upptagna beloppen för de vid Stockholms högskola utgående stipendierna är riktiga.

Garantilånenämnden har i sitt yttrande tillstyrkt motionerna. Höjningen av naturastipendiernas värde under jämförelseperioden finner nämnden emellertid — på av statsstipendienämnderna anförda skäl — böra beräknas till 60 procent i stället för av motionärerna beräknade 77 procent. Med anledning härav föreslår garantilånenämnden, att stipendiebeloppet skall höjas till 1 300 kronor och att följande belopp skall anvisas: vid lantbrukshögskolan ($27 \times 1\,300 =$) 35 100 kronor, vid veterinärhögskolan ($20 \times 1\,300$

=) 26 000 kronor, vid skogshögskolan ($10 + 8 \times 1\,300 =$) 23 400 kronor samt vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut ($4 \times 1\,300 =$) 5 200 kronor.

Utskottet. Vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om doktorand- och licentiatstipendierna föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Beträffande elevstipendierna har i motionerna I: 123 och II: 168 yrkats, att beloppet av dessa skall ökas från 920 kronor till 1 416 kronor för år. I likhet med Kungl. Maj:t och motionärerna anser utskottet, att en höjning av stipendiebeloppet är i och för sig önskvärd med hänsyn till de ökade levnadskostnaderna. Utskottet delar emellertid Kungl. Maj:ts åsikt, att någon dylik uppräknig för närvarande icke bör förekomma. Därvid förutsätter utskottet dock, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på frågan och bland annat tillser, att eleverna vid de under jordbruksdepartementet hörande högskolorna och Alnarpsinstitutet icke kommer i sämre läge än elever vid universitet och andra högskolor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 123 och II: 168, såvitt nu är i fråga, till *Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Stipendier* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 39 800 kronor.

2:o) Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Stipendier m. m.

Styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut har hemställt, att anslaget skall uppföras med oförändrat belopp av 11 500 kronor.

Lantbruksstyrelsen har i remissyttrande anslutit sig till Alnarpsinstitutets hemställan.

I detta sammanhang har även anmälts *Sveriges förenade studentkårers* under lantbrukshögskolans stipendieanslag redovisade förslag rörande ökade anslag till stipendier m. m.

Departementschefen har anfört följande.

»Såsom jag framhållit under lantbrukshögskolans stipendieanslag är jag icke beredd att tillstyrka förslaget om ökad medelsanvisning till stipendier m. m. Förevarande anslag torde sålunda böra uppföras med oförändrat belopp, 11 500 kronor.»

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet anfört under punkten 1:o) biträder utskottet Kungl. Maj:ts förevarande framställning och hemställer alltså,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 123 och II: 168, såvitt

nu är i fråga, till *Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut: Stipendier m. m.* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 11 500 kronor.

3:o) Veterinärhögskolan: Stipendier.

Styrelsen för veterinärhögskolan har hemställt, att anslaget skall uppföras med oförändrat belopp av 36 400 kronor.

Även i detta sammanhang har anmälts det förslag, som *Sveriges förenade studentkårer* framlagt angående ökade anslag till stipendier m. m.

Departementschefen har liksom vid behandlingen av lantbrukshögskolans stipendieanslag anfört, att studentkårernas omförmälda förslag icke bör föranleda någon åtgärd.

Utskottet. Utskottet, som får hänvisa till sina uttalanden under punkten 1:o), har icke något att erinra mot Kungl. Maj:ts föreliggande förslag och hemställer således,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 123 och II: 168, såvitt nu är i fråga, till *Veterinärhögskolan: Stipendier* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 36 400 kronor.

4:o) Skogshögskolan: Stipendier.

Styrelsen för skogshögskolan och statens skogsforskningsinstitut har hemställt att, därest en höjning av högskolestipendier över huvud kommer i fråga på grund av penningvärdets fall, jämväl förevarande anslag skall uppräknas. Därutöver äskar styrelsen icke någon höjning av anslaget.

Jämväl under förevarande anslag har anmälts det av *Sveriges förenade studentkårer* framlagda förslaget rörande ökade anslag till stipendier m. m.

Departementschefen har — under hänvisning till vad som anförts beträffande studentkårernas förslag under lantbrukshögskolans stipendieanslag — ansett förslaget icke böra föranleda någon åtgärd. Anslaget har därför föreslagits skola uppföras med oförändrat belopp 34 700 kronor.

Utskottet. Under återopande av vad utskottet framhållit under punkten 1:o) tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag om oförändrad medelsanvisning för ändamålet. Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 123 och II: 168, såvitt

nu är i fråga, till *Skogshögskolan: Stipendier* å riksstaten för budgetåret 1954/55 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 34 700 kronor.

Stockholm den 6 april 1954.

På jordbruksutskottets vägnar:

HJALMAR GUSTAFSON.

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Anderberg, Lage Svedberg, Näslund, Jon Jonsson, Bertil Andersson, Sundberg, Eskilsson, Nord, Bror Nilsson* och Sigfrid Larsson*; samt

från andra kammaren: herrar Gustafson i Dädesjö, Antby*, Jonsson i Strömsund och Pettersson i Dahl, fru Eriksson i Hallstahammar, herrar Ahlsten*, Mårtensson*, Jönsson i Gälds Köpinge, Eliasson* och Johansson i Västervik.

* Ej närvarande vid justeringen.